אבחנות מבדלת:

8 העקרונות

מתוך: *Essentials of Chinese Medicine Vol. 1*

ספר מאת ג'ובאני מקיוסיה*The Foundations of Chinese Medicine*

אבחנה מבדלת ברפואה סינית – שמונת העקרונות

אבחנה מבדלת ע"פ שמונת העקרונות הינה היסוד לכל שאר שיטות האבחון.
זהו הבסיס המרכזי לאבחנה מבדלת ברפואה הסינית.
השיטה מאפשרת למטפל לזהות את המיקום וטבעה של הדיסהרמוניה ולבסס עקרון טיפול.

שיטת האבחנה המבדלת 8 העקרונות שונה מכל האחרות בכך שהיא הבסיס לכל שאר סוגי האבחנות והיא ישימה לכל מקרה.
לדוגמא: אבחנה מבדלת ע"פ הערוצים, תהיה רלוונטית רק למחלות/ בעיות בערוצים כנל, אבחנה מבדלת באיברים תהיה רלוונטית למחלות בזאנג פו.
ב-8 העקרונות האבחנה תתאים להכל כי היא עוזרת לנו להבדיל בין מצבי חיצון/ פנים, להבדיל מצבי קור מחום, מצב חסר/ מלא.
לכן יש לנו את היכולת ליישם כל שיטת אבחנה ע"פ המקרה הרלוונטי. שום מקרה לא יהיה מורכב מידי לאבחון בתבנית של 8 העקרונות.

אבחנה מבדלת בסוסים צ"ב – שמונת העקרונות

חשוב לא לראות ב 8 העקרונות "זה או זה"
זה מאוד שכיח לראות מצבים שהם גם וגם, גם פנימי וגם חיצוני/ חום וקור, מלא/ חסר, יין ויאנג.
וגם כולם יחד.
המטרה של יישום 8 העקרונות היא לא קטלוג הדיסהרמוניה, אלא הבנת המקור, הלידה וההתפתחות שלה.
רק בהבנה כזו נוכל להבין איזה עיקרון טיפול ליישם לאותו מצב דיסהרמוני.

בנוסף:
לא כל מצב ישקף את ארבעת המאפיינים , לדוג': יתכן מצב שהוא לא חום ולא קור, כמו חסר דם שהוא לא חום ולא קור.

אבחון – שמונת העקרונות

שמונת היסודות כוללים ארבעה זוגות של ניגודים:

1. יין ויאנג
2. חיצוני ופנימי
3. קור וחום,
4. חוסר ועודף

למרות שתסמיני המחלה עשויים להיות רבים ומבלבלים, באופן עקרוני ניתן לסווג את כולם לארבעת הפרמטרים הללו באמצעות שמונה היסודות/ עקרונות.

מחלה יכולה להיות מסווגת כסוג יין או יאנג.
עומקה עשוי להיות ממוקם בחלק החיצוני או הפנימי של הגוף.
טבע המחלה יכול להיות מזוהה כקשור לקור או לחום.
עלייתו או ירידתו יכולות להיות קשורות לחוסר של היבט כלשהו של צ'י אמיתי או לעוצמתם של גורמים פתוגניים כלשהם.
לפיכך, שמונה היסודות הם עיקרון מארגן כוללני לכל המחלות.
<u>עקרון היין :</u> מקיף את הפנים, את הקור ואת עקרונות החוסר
<u>ועקרון היאנג:</u> מקיף את החוץ, את החום ואת עקרונות העוצמה.
<u>לפיכך, יין-יאנג הוא הממד המכיל את שלושת האחרים.</u>

8 האקרונות

לכל אחד משמונת היסודות יש תסמינים אופייניים הקשורים אליו, היוצרים דפוס אופייני.
אך דפוסים אלה של תסמינים אינם מובהקים לחלוטין; הם גם אינם קבועים, ולעתים קרובות הם משתנים מזה לזה.
לעתים אף עלולים להופיע תסמינים כוזבים. לכן, במהלך האבחון הקליני, חשוב לשים לב להבדלים ביניהם, לאינטראקציה ולהחלפות ביניהם, ולנכונותם או כזבותם של התסמינים.
רק כך נוכל להגיע לאבחנה מדוייקת

חיצוני – פנימי:

הממד החיצוני-פנימי נוגע למיקום המחלה.
הוא מספק אמצעי לקביעת עומק התהליכים הפתולוגיים.
חיצוני ופנימי הם מושגים מנוגדים ויחסיים.
ביחס לגוף, החיצוני מתייחס לגוף הסומטי, ואילו הפנימי מתייחס לאיברים הפנימיים.

ביחס לאיברים הפנימיים, איברי הפו הם חיצוניים ואיברי הזאנג הם פנימיים.
הבחנה בין חיצוני לפנימי חשובה במיוחד בטיפול במחלה הנגרמת מגורמים חיצוניים.
חשיבותה טמונה לא רק בקביעת עומק המעורבות ומידת החומרה, אלא גם בנטיית השינוי של המחלה.
באופן כללי, אם המחלה היא חיצונית, היא שטחית וקלה, ואילו אם היא פנימית, היא עמוקה וחמורה.
מעבר מהחיצוני לפנימי משקף החמרה במחלה. מעבר מהפנימי לחיצוני משקף שיפור. לפיכך, קביעה מדויקת של חיצוני-פנימי היא חיונית להבנת מהלך המחלה, לתכנון שיטת טיפול מתאימה ולהשגת תוצאות משביעות רצון.

*סומטי הינו מונח שפירושו "גופני", והוא מתייחס לדברים הקשורים לגוף, במיוחד בהקשרים של תאים, מחלות ותחושות.

מבני חיזון:

תסמונות חיצוניות הן תסמונות הנובעות מתקיפת גורמים פתוגניים חיצוניים את פני השטח של הגוף.
הן נפוצות בשלבים הראשוניים של מחלות חיצוניות.
מאפיין של תסמונות חיצוניות הוא הופעה פתאומית ומהלך קצר.
כאשר ששת הרעלים הפתוגניים האקסוגניים מתמקמים בחלק החיצוני, הם חוסמים את הפיזור התקין של הצ'י ההגנתי.
בתגובה, הצ'י האמיתי עולה כדי להילחם בצ'י הרע, והמאבק הזה גורם להופעת התסמינים החיצוניים.

התסמונת החיצונית האופיינית היא: חום עם רתיעה מקור, כאבי ראש, כאבי גוף, ציפוי לבן דק על הלשון ודופק צף. לעיתים, יש גם גודש באף ונזלת, גירוי בגרון ושיעול.

*אקסוגני" הוא מונח המתאר משהו שמקורו חיצוני למערכת מסוימת. בביולוגיה, חומרים אקסוגניים מגיעים ממקור חיצוני לגוף, בניגוד לחומרים אנדוגניים המיוצרים בגוף.

>> פגיעה ברמת העור והשרירים, מרדיאנים שטחיים.
אתיולוגיה: גפ"ח רוח , קור, חום, יובש, ליחה, לחות
טראומה חיצונית
מצב אקוטי

מצבי פנים:

תסמונות פנימיות מצביעות על כך שהתהליכים החריגים מתרחשים בתוך הגוף ומשקפים תפקוד לקוי של האיברים הפנימיים, הצ'י והדם.
תסמונות אלו נפוצות בשלבים המאוחרים של מחלות אקסוגניות, כמו גם במחלות של פגיעה פנימית ובמגוון מצבים אחרים.
באופן כללי, לתסמינים פנימיים יש סיבות מורכבות, הם ממוקמים עמוק יותר בגוף ומאופיינים במשך זמן ארוך יותר.
מגוון התסמינים הפנימיים הוא רחב מאוד; למעשה, כל התסמינים מלבד התסמינים החיצוניים יכולים להיחשב כתסמינים פנימיים.
הם יכולים לנבוע ממנגנונים רבים: העברה של מחלה חיצונית אל הפנים, שם הפתוגן האקסוגני תוקף את האיברים הפנימיים, פלישה ישירה של פתוגנים אקסוגניים לאיברים הפנימיים, פגיעה על ידי שבעת היצרים (רגשות), אכילה מוגזמת, מאמץ יתר גופני ועוד.
כל התהליכים הללו פוגעים באיברים הפנימיים וגורמים להפרעה בתפקודם ולפעילות לא סדירה של הצ'י והדם.
בשל המורכבות בגורמים להם והשונות במיקומם, תסמינים פנימיים הם מגוונים למדי ולעתים קרובות מופיעים סימנים מעורבים של קור, חום, חוסר ועודף.
תסמינים פנימיים ספציפיים יפורטו בהמשך.
מצבים פנימיים הנפוצים והאופייניים ביותר: חום גבוה ללא רתיעה מקור, צמא, עצירות יבשה, אוליגוריה (שתן מועט וכהה) חיפוי עבה על הלשון ודופק עמוק.

>> פגיעה ברמת אברים פנימיים, דם שרירים עצמות
אתיולוגיה: יכולה להיות חיצונית, אבל המחלה חדרה לעומק. שינוי סימפטומים מאיבר לאיבר
התפתחות מחלה איטית, מצבים כרונים

קור – חום:

הממד של קור-חום נוגע לאופי המחלה.
נוכחות תסמינים של קור או חום משקפים חוסר איזון בין עודף או מחסור ביין או ביאנג.
עודף יין או מחסור ביאנג מתבטאים בתסמיני קור.
בעוד שעודף יאנג ומחסור ביין מתבטאים בתסמיני חום.
מסיבה זו אמר הרופא ז'אנג ג'ינג-יואה משושלת מינג: "קור וחום – הם ביטוי לשינויים ביין-יאנג".

בהבחנה בין קור לחום, לא די לשפוט על סמך דפוסים בודדים של תסמינים.
יש לנתח את כל דפוס התסמינים שנקבע על ידי כל שיטות האבחון כדי להגיע למסקנה נחרצת.
תסמינים של קור או חום משקפים את אופי המחלה.
ככלל, במצבי קור יופיעו סימנים הקשורים לקור, ובמצבי חום יופיעו סימנים הקשורים לחום.
עם זאת, תסמיני הקור יכולים להיות שונים מתסמיני הצטננות, ובאופן דומה, תסמיני החום יכולים להיות שונים מתסמיני חום (מדיד). תסמיני הקור והחום הם רק הביטוי הגלוי של המחלה.
במצבים מסוימים הם עשויים להיות למעשה הפוכים לאופי הקור או החום של המחלה.

קור – חום:

במצבים כאלה עשויים להופיע תסמינים אמיתיים או כוזבים של קור-חום.
לפיכך, אם המחלה היא מחלת קור אך מתבטאת בתסמונות של חום, זהו מקרה של קור אמיתי עם תסמיני חום כוזבים.
אם המחלה נגרמת על ידי חום אך מתבטאת בתסמינים של קור, זהו מקרה של חום אמיתי עם תסמיני קור כוזבים.
אך ברוב המחלות, אופי המחלה והופעתה נוטים להתאים – כלומר, מחלת קור נוטה להתבטא בתסמיני קור,
ומחלת חום נוטה להתבטא בתסמיני חום.

הבחנה בין קור לחום היא הבסיס לבחירת העיקרון הטיפולי ולבחירת הטיפול הספציפי.
כפי שנאמר ב"שאלות פשוטות": "אם קר, חמם אותו" ו"אם חם, צנן אותו". הדבר מדגיש בבירור את חשיבות ההבחנה בין קור לחום לטיפול קליני.

בנוסף יש לאפיין את סוג הקור:
קור מלא – הנוצר מעודף יין : קור, צמרמורות ללא צמא, כאב חד, פנים חיוורות, יציאות רכות
דופק: עמוק, מלא, מתוח
לשון: חיוורת, חיפוי לבן עבה

קור חסר – הנוצר מחולשת יאנג: צמרמורות, גפיים קרות, הזעה, צואה רכה, שתן צלול
דופק: איטי וחלש
לשון: חיוורת, חיפוי לבן דק

מצבי קור:

במצבי קור נראה מחלות בעלות אופי קר. מחלות אלו נובעות לרוב מהתקפה של קור אקסוגני, מחסור ביאנג או עודף ביין, או נזק ליאנג כתוצאה ממחלות כרוניות.
בשל ההבדלים במיקום המחלות, ניתן לסווג מצבי קור לסימפטומים של **קור חיצוני או קור פנימי.**

לדוגמא : מצב קור בחיצון שנובע מקור אקסוגני התוקף את פני השטח ומפריע ליאנג ההגנתי.
<u>סימנים קליניים:</u>
חוסר סובלנות/ רגישות בולטת לקור עם חום קל, כאבי ראש וכאבי גוף, היעדר הזעה,
ציפוי לשון דק, לבן ולח, ודופק צף ומהודק.

מצבי קור פנימיים נובעים מקור אקסוגני הפוגע ישירות באיברים הפנימיים או מחוסר ביאנג-צ'י בגוף, המוביל לאובדן פעולתו המחממת.
לדוגמא:
<u>סימנים קליניים:</u>
גוף וגפיים קרים, עור חיוור, טעם תפל עם ריר רב, פוליאוריה (כמות רבה של שתן צלול) וצואה רכה,
לשון חיוורת עם ציפוי לבן ולח, ודופק עמוק ואיטי.

מצבי חום:

תסמונות חום משקפות פעילות יתר של תפקודי הגוף.
הן נובעות בעיקר מהתקפה של חום אקסוגני, התלהטות הרגשות לאש, או מחסור ביין וחוסר יין ועודף יאנג.
עם חום יאנג חזק או חוסר בנוזלי יין כדי לרסן את היאנג, תפקודי הגוף הופכים להיפראקטיביים. כתוצאה מכך, המטופל מפגין תסמיני חום. תסמונות חום יכולות להיות מסווגות גם כחיצוניות או פנימיות.

תסמונות חום חיצוניות נובעות מחום אקסוגני התוקף את פני השטח.
תסמונת טיפוסית של ממצאים קליניים היא: חום עם רתיעה קלה מרוח או מקור, יובש בפה עם צמא קל, לשון עם קצה וצדדים אדומים, ציפוי צהוב על הלשון ודופק מהיר.
לעיתים עשויים להופיע תסמינים נוספים של הזעה או שיעול.

תסמונות חום בפנים נובעות מחום אקסוגני חזק שחדר פנים או מחום אנדוגני הנובע מחוסר יין.
תסמונת טיפוסית של ממצאים קליניים היא: עור סמוק, חום, בלבול נפשי ותסיסה, צמא עם רצון לשתות, אוליגוריה כהה ועצירות יבשה, לשון אדומה עם ציפוי צהוב ודופק מהיר.

מצבי קור / חום – אמא ומדומה:

במחלות קשות מסוימות, כאשר המחלה הגיעה לשלב קריטי של קור קיצוני או חום קיצוני, עלולים להופיע תסמינים הנראים מנוגדים לאופי המחלה.
כך שמחלת קור עלולה להציג בנסיבות כאלה תסמינים של חום, ומחלת חום עלולה להציג תסמינים של קור.
תסמינים אלה מכונים "קור קיצוני הדומה לחום" ו"חום קיצוני הדומה לקור".
הם ידועים גם כ"קור אמיתי, חום כוזב" ו"חום אמיתי, קור כוזב".

<u>קור אמיתי, חום מדומה</u> משמעות הדבר היא שיש קור אמיתי בפנים, אך תסמינים של חום מבחוץ.
בדרך כלל התסמינים הגלויים הם חום, אדמומיות שטחית בפנים, צמא ודופק חזק.
תסמינים אלה נראים כמעידים על חום, אך התבוננות מעמיקה יותר מראה כי למרות החום, המטופל מעדיף חום; למרות שהפנים אדומות, הן רגישות והאדמומיות משתנה; למרות הצמא, המטופל מעדיף משקאות חמים; ולמרות שהדופק חזק, הוא עמוק וחסר כוח. יתר על כן, ארבע הגפיים קרות, השתן צלול ושופע, הצואה רכה, והלשון חיוורת עם ציפוי לבן – תסמינים של קור בפנים.
לפיכך, **תסמיני החום הם כוזבים**, ואופי המחלה הוא חוסר יאנג ועודף יין.
מצב זה הוא מצב של יין-קור פנימי חזק הדוחף את היאנג החסר החוצה; לכן הוא מכונה גם "תסמונת עודף יין הדוחף את היאנג".

מדבי קור / חום - אמיתי ומדומה:

חום אמיתי, קור מדומה משמעות הדבר היא שיש חום אמיתי בפנים, אך תסמינים של קור מבחוץ.
בדרך כלל, תסמיני הקור הם חוסר סובלנות לקור, ידיים ורגליים קרות, שלשולים, ציפוי שחור על הלשון ודופק עמוק.
תסמינים אלה נראים כמעידים על קור, אך התבוננות מעמיקה יותר מראה כי למרות הקור, המטופל נמנע מחום, והחזה והבטן חמימים.
למרות שיש שלשול, הצואה בעלת ריח רע והיא יבשה בחלקה; ולמרות שהדופק עמוק, הוא חזק.
יתר על כן, הגרון יבש ויש ריח רע מהפה, והמטופל צמא ומעדיף משקאות קרים, הלשון אדומה או ארגמנית, והשתן מועט וכהה. לפעמים אף עלולים להופיע בלבול נפשי והזיות.

לפיכך, תסמיני הקור הם קור כוזב ואופי המחלה הוא חום פנימי.
המנגנון העיקרי הוא חום חזק בפנים הגוף הלוכד את יאנג-צ'י בפנים, כך שהוא אינו יכול להגיע לגפיים.
לחלופין, יאנג-צ'י הוא עודף בפנים הגוף ודוחף את יין החוצה.
לפיכך, תסמונת זו ידועה גם כ"תסמונת עודף יאנג המגרש את היין".

מצבי קור / חום – מלא ומדומה:

כדי לקבוע את אמיתותם או שקריותם של קור וחום, יש להבין תחילה את מהלך המחלה כולו.
במקרה של קור אמיתי וחום כוזב, המחלה מתחילה בדרך כלל בקור ורק לאחר מכן מופיעה חום.
במקרה של חום אמיתי וקור כוזב, המחלה מתחילה בדרך כלל בחום ורק לאחר מכן מופיעה קור.
כמו כן, התסמינים הגלויים והכוזבים נוטים להופיע בגפיים, בעור או במראה העור, בעוד שהשינויים באיברים הפנימיים, בצ'י, בדם ובנוזלים הם המשקפים את האופי האמיתי של המחלה.
לפיכך, בתהליך האבחנה המבדלת חשוב להסתמך על תסמינים פנימיים, על מראה הלשון ועל פרופיל הדופק כבסיס עיקרי.
יתר על כן, התסמינים הגלויים והכוזבים אינם זהים לתסמינים האמיתיים המקבילים להם.
קחו לדוגמה את התסמין של פנים אדומות. בחום אמיתי כל הפנים אדומות, ואילו בחום כוזב האדמומיות מוגבלת ללחיים והיא שטחית ומקוטעת. באשר לתסמין של גפיים קרות, בקור אמיתי החולה נוטה לשכב בתנוחה מכורבלת ומבקש להתכסות, ואילו בקור כוזב החזה והבטן חמים והחולה מסרב להתכסות.

מצבי חוסר/ עוצמה (עוצמה):

ממד החוסר-עוצמה מתייחס לעלייה וירידה יחסית של צ'י רע וצ'י אמיתי בגוף החולה.
חוסר פירושו מחסור בצ'י אמיתי.
עוצמה פירושה עוצמת צ'י רע.
בהבחנה בין חוסר לעוצמה, מחלת חוסר היא מחלה שבה הצ'י האמיתי של הגוף הוא יחסית חסר, אך הצ'י הרע אינו חזק במיוחד.
מחלת חוזק היא מחלה שבה הצ'י הרע חזק מדי, אך הצ'י האמיתי לא התכלה, כך שהצ'י הרע והצ'י האמיתי עדיין מנהלים מאבק עז.
ההבחנה בין חוסר לעוצמה והבנת העלייה והירידה היחסית של צ'י אמיתי וצ'י רע הם הבסיס שעליו הרופא בוחר אם להשתמש בעקרון הטיפולי של שיקום (חיזוק/ מילוי) או בעקרון הטיפולי של קתרזיס.(ניקוז)

*קתרזיס ((Catharsis) ביוונית פירושו **טיהור או זיכוך**, והוא מושג רב-תחומי המתאר **פורקן רגשי עמוק** שנוצר בעקבות חוויה אסתטית (כמו בטרגדיה) או בתהליך טיפולי, המאפשר **שחרור והחזרת האיזון הנפשי** על ידי עיבוד רגשות קשים כמו פחד וחמלה, וסילוקם.

מצבי חוסר/ חולשה:

תסמונות חוסר

חוסר הוא המונח הכללי המתייחס לכל המצבים הקליניים בהם הצ'י האמיתי של הגוף נחלש.
הוא נובע לרוב מתורשה גנטית לקויה לפני הלידה, מתזונה לא מספקת לאחר הלידה, או משחיקה עקב מחלות או פציעות שונות.
בכל המצבים הללו, אחד או כמה מההיבטים הבאים של הצ'י או פעילות הצ'י עלולים להיות חסרים או להפגין פעילות מופחתת: יין, יאנג, צ'י, דם, נוזלים, תמצית, מח עצם ופעילות תפקודית של איברי הקרביים.
לפיכך, מגוון המחלות הנובעות מחוסר הוא רחב מאוד, וכולל חוסר צ'י, חוסר דם, חוסר יאנג, חוסר יין וחוסר באחד או יותר מאיברי הזאנג-פו.
התסמינים הקליניים שלהם יכולים להיות מגוונים באותה מידה, אם כי לכולם מאפיינים משותפים מסוימים. מבנה גופו של המטופל נוטה להיות חלש,
מצבו הנפשי רדום וחסר מרץ, קולו רך ונשימתו רדודה. לעתים קרובות יש כאב המוקל על ידי לחץ.
הלשון נוטה להיות רגישה, עם ציפוי דק או מועט, והדופק נוטה להיות חסר כוח.
מבחינה קלינית, הרפואה הסינית מסווגת מחלות של חוסר לשתי קטגוריות:
חוסר בחיצוני וחוסר בפנימי.
<u>חוסר בחלק החיצוני</u> ישנם שני סוגים עיקריים של חוסר בחלק החיצוני:
בסוג אחד, המחלה נובעת מהתקפה בחלק החיצוני על ידי רוח אקסוגנית. התסמינים האופייניים הם רתיעה מרוח, הזעה ודופק צף ואחיד.
דפוס זה מצביע על מחלה של חוסר חיצוני אקסוגני.
בסוג השני, קיים חוסר Qi של הריאות והטחול- כך שצ'י הגנתי אינו מסוגל להגן על פני השטח מפני הזעה ספונטנית ורגישות להתקפה על ידי גורמים פתוגניים אקסוגניים. חולים אלה נוטים לחלות בקלות ובאופן תדיר כאשר הם נחשפים לגורמים פתוגניים אקסוגניים.
בנוסף לתסמינים החיצוניים האופייניים, הדפוס באופן אופייני תסמונת של חוסר צ'י, כגון עייפות וחולשה, קוצר נשימה במאמץ, ירידה בתיאבון, צואה רכה ודופק חלש ודק.

מצבי חוסר/ חולשה:

חוסר בפנים:

קטגוריה רחבה זו כוללת את כל המחלות הכרוכות בחוסר תפקוד של איברים פנימיים או בחוסר יין, יאנג, צ'י או דם.

בהתאם לאופי הקור או החום, מחלות חוסר בפנים נחלקות לשתי קבוצות רחבות:
חוסר-קור
וחוסר-חום.
בחוסר-קור, צ'י-יאנג של הגוף חסר, כך שמתפתח קור אנדוגני; לכן הוא מכונה גם חוסר יאנג.
בחוסר חום, הדם יין בגוף חסר, כך שהיין אינו מסוגל לרסן את היאנג ומאפשר להתפתחות חום אנדוגני.
זה ידוע גם כתסמונת חוסר יין.

**אנדוגני ((Endogenous) פירושו "נובע מבפנים", כלומר, מקורו של תהליך, חומר או תופעה הוא מתוך המערכת עצמה (כמו גוף חי), בניגוד ל"אקסוגני" ((Exogenousשנובע מגורמים חיצוניים. המונח משמש בתחומים כמו רפואה (למשל, דיכאון אנדוגני), ביולוגיה (חומרים המיוצרים בגוף)*

מבוא לרפואה סינית:

<u>תסמונות כוח</u>

מחלת כוח היא המונח הכללי המתייחס לכל המצבים הקליניים בהסגורם פתוגני אקסוגני תקף את הגוף או תוצרים של תהליכים פתולוגיים הנגרמים על ידי הגורם האקסוגני נותרים בגוף.
זה חל בדרך כלל על השלבים הראשוניים או האמצעיים של מחלות, ולרוב יש לו מהלך קצר יחסית. (בהקשר זה, "כוח" מתייחס לכוחו של הצ'י הרע.)
בשל המגוון הרחב של גורמים פתוגניים אקסוגניים והתגובות השונות של הגוף, הביטוי הקליני של מחלות כוח הוא מגוון ביותר. עם זאת, בדרך כלל, בחולה הסובל ממחלת כוח, הקונסטיטוציה עדיין חזקה, המצב הנפשי הוא נמרץ, הקול והנשימה חזקים, הלשון יציבה ויש לה ציפוי עבה, והדופק חזק.
הסוגים הקליניים העיקריים של מחלות כוח הם כוח חיצוני, כוח קר וכוח חם.

כוח חיצוני מחלת כוח חיצוני, או כוח חיצוני בקיצור, מתרחשת כאשר כוח חיצוני רע תקף את הגוף וה-Yang-Qi הגיב על ידי התקבצות בשכבות החיצוניות כדי להילחם ב-Qi הרע.
בנוסף לתסמינים החיצוניים הסטנדרטיים, הדפוס האופייני של התסמינים הקליניים כולל היעדר הזעה, כאבי ראש, כאבי גוף ודופק צף ומהודק.
אלה הם בעיקר תסמונת של קור חיצוני.

כוח קר מחלת כוח קר נובעת מהתקפה חזקה של קור אקסוגני, המדכא את יאנג-צ'י. כתוצאה מכך, מופיעים תסמינים כגון רתיעה מקור, גפיים קרות, עור חיוור, כאבי בטן עם הגנתי, עצירות
או קולות מעיים עם שלשול, שיעול עם ליחה רבה והגברת
שתן צלול. ציפוי הלשון לבן ולח או עבה ושומני, והדופק
איטי או הדוק.

כאב בטן עם הגנה פירושו ששרירי הבטן מתכווצים באופן לא רצוני (הגנה) כאשר נוגעים בהם, כפעולת הגנה מפני כאב שמקורו באיברים מודלקים בפנים

מבני צוואר:

חום חזק מחלת חום חזק נובעת מהתקפה חזקה של חום אקסוגני המועבר מהחיצוניות לפנים.
חום חזק שורף את נוזלי הגוף כתוצאה מכך, מופיעים תסמינים כגון חום גבוה, חוסר מנוחה,
עור סמוק עם עיניים מודלקות, בלבול נפשי עם הזיות, נפיחות בבטן
וכאבים עם הגנה, צואה יבשה ושתן כהה. ציפוי הלשון צהוב
ועבה או שומני והדופק גואה ומהיר או חלקלק ומהיר.

אבחון מצבי יין/ יאנג – סידום האקדונות

אבחון תסמונות יין-יאנג
תסמונות יין ויאנג הן העיקריות מבין שמונה היסודות.
האחרות הן למעשה התפתחות שלהן.
תסמונות יין-יאנג נחלקות לשש קטגוריות, שלכל אחת מהן דפוס אופייני: תסמונות יין, תסמונות יאנג, תסמונת חוסר יין, תסמונת חוסר יאנג, תסמונת דלדול יין ותסמונת דלדול יאנג.

תסמונות יין הן תסמונות התואמות בדרך כלל את טבע היין. תסמונות יין כוללות את כל התסמינים הפנימיים, תסמיני חוסר ותסמיני קור.
מבחינה קלינית, תסמונות יין הן רבות ומגוונות.
הנפוצות ביותר הן הבאות: עור כהה או אפרפר, דכדוך, כבדות בגוף עם פסיביות, רתיעה מקור עם גפיים קרות, עייפות וחולשה, קול רך ונמוך,
אנורקסיה, שלשול והשתנה מרובה. הלשון חיוורת, מלאה ורכה,
והדופק עמוק, איטי או חלש, או דק ומקוטע.

תסמונות יאנג הן תסמונות התואמות בדרך כלל את טבעו של יאנג. תסמונות יאנג כוללות את כל התסמונות החיצוניות, תסמונות כוח ותסמונות חום
מבחינה קלינית, תסמונות יאנג הן רבות ומגוונות. הנפוצות ביותר הן: פנים סמוקות עם עיניים אדומות, צמרמורות וחום, חוסר מנוחה, נשימה גסה, קול חזק וצפצפני, עצירות וירידה בכמות השתן הצהוב הכהה.
הלשון אדומה או ארגמנית, עם ציפוי צהוב ויבש. הדופק צף
ומהיר, גואה וגדול, או חלקלק ומלא.

תסמונת של חוסר יין היא תסמונת של חום המתפתחת כאשר היין והמהות נפגעים, כך שהיין אינו מסוגל לרסן את היאנג. אז היאנג-צ'י פועל כמעט ללא התנגדות והאש הנובעת מחוסר היין מתלקחת כלפי מעלה. הדפוס האופייני לתסמיני חוסר יין כולל תשישות, יובש בפה ובגרון, סחרחורת
עם ראייה מטושטשת, דפיקות לב, נדודי שינה, חום בחמשת המרכזים,
חום חוזר, הזעת לילה, סומק בלחיים, לשון אדומה עם מעט ציפוי,
ודופק מהיר ודק.

תסמונת חוסר יאנג היא תסמונת של קור המתפתחת כאשר יאנג-צ'י נפגע, כך שיאנג אינו מסוגל לרסן את יין. יאנג-צ'י החסר נכשל בפעולותיו לספק כוח מניע או חום. לעומת זאת, יין-צ'י הופך להיות מרוסן בצורה לקויה ומביא לעלייה בחוסר קור. הדפוס האופייני של תסמיני חוסר יאנג הוא כדלקמן.

יש עייפות עם חולשה, קוצר נשימה, חוסר רצון לדבר, נמנום עם רצון להתכרבל, סלידה מקור עם גפיים קרות, חוסר טעם, היעדר צמא או שתייה מוגזמת של משקאות חמים, שתן צלול, צואה רכה,
ועור חיוור. הלשון חיוורת ושמנמנה, והדופק עמוק, איטי
וחסר כוח.

תסמונות של דלדול יין-יאנג
דלדול יין או יאנג הוא מצב קריטי. אם ההצלה מתעכבת או אינה מספקת,
עלול להתרחש מוות.
מכיוון שיין ויאנג תלויים זה בזה ותומכים זה בזה
בהיותם מנוגדים, דלדול של אחד מהם עלול להוביל לדלדול של האחר.

תסמונת של דלדול יין היא תוצאה של תשישות או אובדן מסיבי של נוזלי יין, עד כדי קריסה מוחלטת של היין.
דלדול יין נגרם בעיקר מחום גבוה, הזעה מרובה, הקאות או שלשולים ממושכים, או איבוד דם מסיבי.
כל מחלה של חום קיצוני או מחסור קיצוני ביין עלולה בקלות להוביל לדלדול יין.
עקב דלדול נוזלי היין, נוצר חום מחסור המפריע לפנים. כתוצאה מכך, התסמינים העיקריים של דלדול יין הם הזעה מרובה
חמה ודביקה, חום בגוף ובגפיים, חוסר מנוחה, נשימה קצרה ומהירה,
צמא עם העדפה למשקאות קרים, שפתיים ולשון יבשות, עור מקומט, אוליגוריה
ודופק דק, מהיר וחסר כוח. אלה מהווים את הדפוס האופייני של חום מחסור.

תסמונת של דלדול יאנג היא תוצאה של תשישות מאסיבית של יאנג-
צ'י המתקרבת לנקודת קריסה מוחלטת. מכיוון שהצ'י בורח עם הנוזלים, דלדול יאנג
לעתים קרובות בא בעקבות הזעה מוגברת, הקאות, שלשולים או איבוד דם מאסיבי.
בחולה עם מחסור כרוני ביאנג או דלדול יאנג קר מוגזם
יכול להתפתח בקלות.
יאנג-צ'י מוחלש אינו מסוגל להתמצק ולהתכווץ. כתוצאה מכך, עלולים להופיע תסמינים של חוסר-קור: הזעה קרה מרובה, קור
בגוף עם רתיעה מקור, עייפות ושכיבה בתנוחה מכורבלת, נשימה חלשה ושטחית,
חוסר טעם ללא צמא, עור חיוור, לשון חיוורת אך לחה
ודופק לא ברור שנמצא על סף עצירה.

שמונת היסודות מתחלקים לארבע זוגות של ניגודים: חיצוני-פנימי, חוסר-עוצמה, קור-חום ויין-יאנג. הרפואה הסינית משתמשת בשמונה קטגוריות אלה כדי להבין ולקבוע את המיקום, את האופי ואת העלייה והירידה היחסית של הצ'י האמיתי והצ'י הרע. סיווג זה הוא בסיסי לכל הטכניקות האחרות של ניתוח תסמינים ואבחנה מבדלת. מכיוון שהוא משקף את המשותף הרפואה הסינית המסורתית.

ניתוח מצב הצ'י והדם וניתוח המצב התפקודי של איברי הקרביים מיושמים בעיקר במחלות פנימיות ומחלות שונות. הם משמשים לעתים קרובות בשילוב עם טכניקת הניתוח על פי שמונה היסודות.

שתי הטכניקות העיקריות הנותרות, ניתוח על פי ששת המרידיאנים וניתוח על פי ארבעת הרמות, מיועדות למחלות הנגרמות על ידי גורמים חיצוניים.

ניתוח מקיף של כל התסמינים:

כל אחת מארבע שיטות האבחון – היסטוריה, בדיקה, האזנה וריח, ומישוש – אוספת מידע קליני ומספקת גישה ייחודית להבנת המחלה, ואף אחת מהן אינה יכולה להחליף את האחרת. כדי להגיע לאבחנה אובייקטיבית ואמינה, יש להשתמש בארבע השיטות יחד. לפיכך, מידע קליני על התפתחות המחלה הנוכחית, ההתפתחות

את הסימפטומים, מחלות העבר של המטופל ובני משפחתו ניתן לקבל רק על ידי תשאול. את מצבו הגופני וחיוניותו, את מראה עורו והתנהגותו של המטופל ניתן לקבל רק על ידי בדיקה. את איכות הקול והריחות הנפלטים ממנו ניתן להעריך רק על ידי האזנה וריח. את הדופק, המשקף את מצב מחלתו של המטופל, ניתן לקבל רק על ידי מישוש.

יתר על כן, לעיתים מחלה עלולה להציג תסמינים כוזבים. במקרים כאלה, השימוש המשולב בשיטות אלה הוא חשוב במיוחד

על פי הרפואה הסינית, הסימנים והסימפטומים משקפים את מצב האיברים הפנימיים. ברפואה הסינית, תפיסת הסימנים והסימפטומים הינה רחבה יותר מהרפואה המערבית. בזמן שהרפואה המערבית לוקחת בחשבון את הסימנים והסימפטומים האובייקטיביים והסובייקטיביים, הרפואה הסינית לוקחת בחשבון התבטאויות רבות נוספות, אשר לא מיוחסות דווקא להתפתחות של מחלה. הסימנים, הסימפטומים והתבטאויות נוספות נותנים תמונה כוללת של המטופל ועוזרים להגיע לאבחנה המתאימה.

דוגמאות להתבטאויות כאלו: העדר צמא (המעיד על מצבי קור); קושי בלקבל החלטות (המעיד על חולשת כיס המרה); דיבור לקוני (המעיד על חולשת צ'י הריאות); מבט עמום בעיניים (המעיד על פתולוגיה של ה – Shen).

במהלך מאות השנים, האבחנה הסינית התפתחה למערכת מתוחכמת מאוד של התאמות בין הסימנים החיצוניים לבין האיברים הפנימיים. אפשר לסכם זאת בביטוי המוכר: "תבחן את החיצוני על מנת לבדוק את הפנימי".

על פי הרעיון הזה, שמונח ביסוד של האבחנה הסינית, למעשה כל הכל (עור, חזות, עצמות, מרדיאנים, ריחות, קולות, מצב מנטאלי, העדפות, רגשות, לשון, דופק, התנהגות ומבנה הגוף) משקף את מצב האיברים הפנימיים ויכול לעזור לאבחנה.

עקרון בסיסי נוסף באבחנה הסינית, הוא: "חלק אחד המשקף הכל". לאחר מאות שנים של ניסיון קליני מצטבר, מטפל ברפואה סינית יכול לקבל מידע על מצב המטופל כולו, ע"י בחינת חלק קטן בגופו. דוגמא לכך היא אבחנת הדופק – ע"י מישוש חלק קטן של העורק הרדיאלי בגוף המטופל, ניתן לקבל מידע על מצב המטופל כולו. דוגמא נוספת היא אבחנת פנים, דרכה ניתן לקבל מידע עצום על מצב האיברים הפנימיים והמצב הנפשי של המטופל.

אפשר לומר, שבידוד של סימפטומים וסימנים סותר את הלך הרוח של האבחנה הסינית. הלך הרוח של האבחנה הסינית הוא מיזוג כל הסימפטומים והסימנים לתוך סינדרום משמעותי של חוסר האיזון. תמצית תהליך אבחנת הסינדרום היא שכל הסימנים והסימפטומים חייבים להילקח בחשבון בהקשר אחד של השני, ללא בידוד של סימן או סימפטום מסוים. לדוגמא, צמא עם חיפוי לשון צהוב ודופק מציף מראה על חום מלא, בעוד צמא עם לשון ללא חיפוי ודופק צף וריק מראה על חום ריק.

אולם, למטרת למידה, יש לנתח את המשמעויות הקליניות של כל סימן או סימפטום בנפרד, ולזכור שבפרקטיקה כל ההתבטאויות חשובות וחוברות יחדיו לאבחנה אחת.

ישנן ארבע שיטות אבחון. שיטות אלו עתיקות מאוד, ואוזכרו לראשונה בתחילת תקופת שושלת האן, ע"י ההיסטוריון SU MA-QIAN: "ע"י מישוש הדופק, התבוננות בצבעים, הקשבה לצלילים והתבוננות בגוף, ניתן לגלות היכן המחלה נמצאת".